

Neidentifikovaná přednáška [FF UK nebo ETF UK]

Ladislav Hejdánek

◆ přednáška, česky, vznik: 1990

◆ lecture, Czech, origin: 1990

Neidentifikovaná přednáška [FF UK nebo ETF UK] [1990]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1 [konec přednášky]_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Naproti tomu tedy u nás opravdu až na vzácné výjimky nikdo nemá potíže, když má porozumět Slovákům, pokud to není východňár. Slováci bez problémů rozumějí česky, a nicméně to považujeme za dva jazyky. Němci si navzájem nerozumějí, ale považují se za jeden jazyk. Čili zase to byla taková čochárna, jak jsem říkal, libovůle, který ten jazyk je od přírody. Od přírody je ten sjednocený německý jazyk, který se musel kodifikovat, kdežto ty přirozené jazyky, ty nejsou od přírody, ty se neberou vážně. Tady vidíte, že i to pojetí jazyka zase je naprosto svévolné. Je to všechno vymyšlené, uměle vymyšlené. Navíc je to vymyšlené do té míry, že například Frísové jsou považováni za Němce, ačkoliv oni dneska si uvědomují, že žádní Němci nejsou. Taky jazykově jsou úplně... pochopitelně nikdo jim nerozumí, ale to nikomu nevádí, poněvadž oni nerozumějí si navzájem. Oni nevědí, že to je neněmecký jazyk nebo že to není německý jazyk.

Zatímco tedy Holanďané jsou vlastně Němci, tak Frísové jsou částí v Holandsku, část v Belgii a největší část v Německu. Nikdy si neudělali vlastní stát, dneska uvažují, už se považují za něco speciálního. A já jsem zažil jednu krásnou věc, kterou si možná ještě pamatujete někteří, v červenci minulého roku na začátku jsem byl přítomen u doktorátu jednoho muže, který taky příští rok tady bude přednášet, *Siebe Schlap*. Já ho vždycky měl, když k nám jezdil ještě v minulosti a vždycky přivezl kufr knih, tak jsem ho považoval za Holanďana. Jenže on se teď ukázal, když jsem tam byl na návštěvě a on mě vozil tam po té hrázi – on je to strašný funkcionář, původně byl přes hráze, přes část hrází, pak byl šéfem přes všechny hráze, a teď je šéfem přes čistotu *Zuiderzee*. No a kromě toho přednáší v *Amsterdamu* na *filosofii* a konečně ve svých asi dvačtyřiceti nebo kolika si udělal doktorát. Tam se to dělá po letech, on tam už aspoň devět deset let přednáší *filosofii*, ale teď teprve si udělal doktorát.

Tak mě tam vozil a teď jsme přišli k té hrázi najednou a on říká: „Teď tady počkej, já tam nejdřív musím jít, poněvadž ten chlap by nás odtud vyhodil, jak by tě viděl. Já na něj začnu *frísky* a on uvidí, že jsem *kompatriot*, tak nám to dovolí.“ Tak skutečně zašel, tam byl takový podmrčený chlap a teď začali spolu šprechtit, tam se to vyjasnilo všechno, prostě Frís s Frísem se sešli a pak už povolil všechno. Tak jsme to tam šli obejít. Já to trochu líčím, oni se znali pochopitelně, ale ne moc, protože zas tak velký pán nechodí na kontrolu. Takže se pak domluvili. Ale najednou vidíte, jak tady bublají věci, o kterých nemáme ponětí. Frísové možná, jestli se nezaráží ta bláznivá myšlenka nacionalistická, tak si budou chtít udělat vlastní stát a budou chtít ukrojit kus z Holandska, kus z Belgie a velký kus z Německa.

To je prostě bláznivé. A toto se děje, když se má sjednocovat Evropa. Ale my jsme tady skutečně pro smích, protože my jsme to udělali a zároveň jsme řvali, že chceme do Evropy. A zároveň jsme se rozhodli, že do Evropy půjdeme tak, že každý budeme mít svou hvězdičku.

Tak to je jedna stránka. Je to všechno vymyšlené. Je to blbě vymyšlené, má to perspektivy hrozné.

Pseudohumanistické začátky, ale naprosto nelidské konce. Myšlenka nacionalismu je dneska ta rozhodující myšlenka, ta rozhodující *ideologie*, kvůli které se bojuje v Jugoslávii. To je totéž, není to jenom nacionalismus, říká se tomu etnické, ale to jsou fakticky všechny etnické spory vlastně nacionalistické. To je ten nový typ myšlení o kmeni. Čili to není spor etnický, to je nesmysl, etnické různosti, *difference* nemusí nutně vést k boji, vždycky se bojuje o něco a ne o etnikum.

Ale to něco teď je nic. To je takzvaný národ, který si Herder a další a Gobineau a Chamberlain a tak dál vymysleli. Jenomže Gobineau nemá vliv ve Francii, protože tam to není opožděný národ, podobně Chamberlain v Anglii, ten má vliv až na ty podrobené kmeny, které si to uvědomí až později a dneska už ho ani nepřipomínají. Ale v té němčině, v té německé oblasti, Herder tam najednou dostává takovou injekci, která z toho dělá obrovskou *ideologii*, která zachvátí postupně celou střední a východní Evropu a dneska zachvacuje zpětně i tu západní Evropu.

Takže ve Španělsku, ve Francii, na jihu Francie, momentálně je to trošku potlačené v Belgii, tam je to trošku něco jiného, poněvadž tam je jedna část, která se hlásí k francouzské, k *frankofonní* oblasti, a

druhá, která se hlásí k té holandské. Výsledek by byl jenom, že se rozpůlí a k něčemu se přidají. Takový případ, že se rozpůlí a zůstanou každý zvlášť, to je jenom naše specialita. My jsme se neměli ke komu přidat a Slováci taky. Aspoň jsme se rozpůlili. To je přece jenom něco pozitivního.

A teď to má druhou stranu. I když si to Herder vymyslel, i když je to *fikce* na začátku, tak tím, že lidé to vezmou za své a začnou se tak chovat – to jest najednou jsou Němci, tak jako se někdo rozhodne být slávista a pak dá na držku tomu sparťanovi, nebo jinak, nejsou to jenom naše kluby a víte, jak se to rve mezinárodně, až spadnou tribuny – najednou to začne být skutečností. Najednou je to *realita*. Dneska jsou národy skutečností, i když začínaly jako *fikce*. No jo, ale je to zvláštnost, je to něco, co můžeme označit jako *anomalii*? Copak státy jsou od přírody? Ty začínají taky jako *fikce*. Prostě nějaký chlap si vymyslel, že bude dělat kouzelníka a tím pádem bude šéfovat celému kmeni. A když to ti druzí přijali, tak on se stal *otamanem*. Vymysleli si Řekové, že prostě postaví vesnici a začnou tam dělat *archóna*, no a vznikne městský stát. A tak dále. Nebo si vymysleli Makedonci, že sjednotí celé Středomoří, a vznikl velký stát, který sice dlouho nevydržel, ale navázali na to Římané a bylo z toho velké *impérium* římské, které vydrželo, protože byli politicky schopnější Římané než Řekové. Ale nápad je řecký, jak už to tak bývá tak se stát je totéž – stát je taky výmysl. Všechny lidské organizace, všechny lidské podniky, které vyžadují spolupráci více lidí, jsou výmysly. To není od přírody.

Tak my musíme tohle vědět. Já jsem to chtěl dodat jenom proto, aby bylo jasné, že jestliže se něco ukáže jako nikoliv objektivní skutečnost, tak to ještě neznamená, že je to pozitivní. Protože dokud je to v budoucnosti, jde o otevřenou budoucnost, tak nemůžeme předem rozhodnout. Ono se to ukáže. To je ta myšlenka, že pravda se v posledku vyjeví, že zvítězí. A to ne ovšem tím, že by tady byla nějaká jedna síla, jeden stát, jedna kultura, která tu pravdu má. Nýbrž že se ta pravda přizná spíše k jedné než k druhé. A není to v naší kompetenci ani v naší moci tu pravdu donutit.

Tedy pouhý důraz na to, že něco není a že to přichází, ještě neznamená, že to vskutku přichází. My si to můžeme jenom vymýšlet. Tam je tenhle rozdíl, který nemůžeme překonat. Tady není žádný způsob, jak poznat, rozeznat předem to, co přichází k nám a co si jenom vymýšlíme.

Naproti tomu tedy jediná metoda, jak odpovídat přiměřeně na výzvy pravdy, respektive toho, co přichází, je zkoumat to, na co reagujeme. A to je důležité. Herder přijde s myšlenkou, že ty státy mají být založeny na tom, co je od přírody. A příroda tady už je. Čili on chce to, co bude, založit na tom, co už tady je. Což v jistém smyslu, jak jsem to takhle řekl, není tak špatné, protože zas plánovat všechno a začít na zelené louce je nesmysl. Musí se počítat s tím, co je. Jenomže to, co je, nesmí být vymyšlené, jako je tadyhle, že to je národ, který je od přírody. On od přírody není, a proto ho musím považovat za jistý program a posuzovat ho jako program, a nikoliv jako něco, co je dáno a k čemu já musím být loajální.

To je smysl toho důrazu Rádlova, pokud jde o národ a národnost, když říká, že národ a národnost musíme chápat jako program, jako projekt, a že musí být zdůvodňován. To je reflexe koncepce Masarykovy, který na první pohled přijímá – a on skutečně někde až moc, jak kritizuje Rádl, až moc přijímá Herdera. On ho kritizuje a zároveň ho přijímá. Je v závislosti. Například když jako prezident prohlásil, že Němci jsou tady jenom hosté v této zemi, tak se provinil proti České otázce, své vlastní České otázce.

To je ta nevyjasněnost našeho obrození, že to obrození vlastně pracuje s ideologií také nacionalistickou a na všech nás to nechává ještě pořád stopy a my to musíme pořád korigovat, pořád to odhalovat a zbavovat se toho. To je ten nejdůležitější faktor nebo nejdůležitější aspekt té současné, ne příliš zdařilé polemiky o odsunu či vyhnání Němců. Nejde o to napravovat, prostě náprava, takzvaná náprava by se neobešla bez nových nespravedlností. Prostě nemůžeme postupovat podle Chammurapiho. To by bylo, že prostě vždycky, když někomu něco ukradnou, tak mu to vrátí. My protestanti bychom tedy například teď chtěli, aby nám vrátili katolíci vůbec všechno. Poněvadž tady nebylo skoro nic katolického. Poněvadž ti husité to všechno dobyli nebo vypálili nebo něco s tím udělali, že to všechno bylo naše. Jenomže katolíci by řekli: „No jo, ale před Husem, před první reformací, to bylo zas všechno naše.“ Tak by přišli Bójové nebo kdo a řekli: „Kdyby žili, oni už nejsou. A kdyby byli, tak by přišli: ‚To je naše.‘“ To je zase problém třeba v Palestině, když Židé teď přijdou a řeknou: „To je to naše.“ *De facto* já to jako člověk, který

má velké porozumění pro hebrejský odkaz, chápu jako definitivní selhání Židů. To, že si tam založili ten stát. Je možno to psychologicky a jinak vysvětlovat, ale oni definitivně rezignovali na své dějinné poslání. Poněvadž židovstvo je přesně to, co nemůže být spojeno se státem. Oni si z toho udělají státní náboženství a nenechají se poučit tím, že prostě křesťané rozpoznali, že státní náboženství je nesmysl, že to je skandál. Zejména tedy Kierkegaard to zostudil způsobem, že snad už dneska k tomu nikdo nemůže mít kladný vztah. Že to je to nejhorší, co se může s křesťanstvím stát, že se z toho stane státní náboženství. Ta dalekosáhlá kritika *constantinismu*. To, když se křesťanství stalo státním náboženstvím římským. Tak vy jste chtěli něco říct?

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: Nejde o to, že není státní doktrínou, ale že se Židé rozhodli obnovit židovský stát. To prostě nikde nemůže být zakotveno v té hebrejské tradici. Tam je všude zpochybňováno, královská funkce je zpochybňována, kněžská funkce je zpochybňována – ta je zpochybňována dost účinně, protože Židé nemají kněží žádné. Oni mají jenom učitele v synagoze. To je velká věc. A proroci byli vždycky někde shora a vždycky přišli mezi ty, co jsou v nížinách, a teď tam něco vyřídili a pak, když to vyřídili, pokud to stihli vyřídít, tak je ukamenovali. To je to, na čem mohou Židé navázat. A všechno ostatní je prostě velmi pochybné. Ne, že by neměli na to právo, jaksi každý má právo, když si ho vydobude. Je to problém, oni si měli zvolit nějakou jinou zem, i když tam jsou ta posvátná místa. Ale právě posvátnost je to, co přece hebrejská tradice zpochybňuje. Jakápak posvátná místa? Jakápak bůžkové? To je prostě rezignace na to dějinné poslání Židů. Víte, to dějinné poslání nelze podceňovat, protože tolik národů, velkých národů v tom starém smyslu, velkých říší, tady existovalo a není po nich památka. Třeba z Egypťanů nic nezbylo. To, co tam je, to jsou Arabové. To nejsou Egypťané v původním smyslu. Trochu je to tam nakřížené nějak, takže by se to dalo uměle vypěstovat možná, kdyby to byli psi nebo něco takového nebo koně, tak vypěstovat ty malinké koníčky, jak kdysi bývali, a tak něco takového by se dalo, ale to nejde s lidmi dělat. Ale po egyptské společnosti nezbylo nic. Po řecké společnosti nezbylo nic. Po Římu nezbylo nic. Italové nejsou Římané. A teď si představte, že celou tu dobu Židé tady fungují. Přitom nikdy žádný stát neměli od té doby, co přišli o... měli několik těch generací, žili pod králem, počínaje Saulem, Davidem, Šalamounem, a pak byli ještě nějakí ti judští a tak dál. A pak tam byli obsazeni a v zajetí. To je národ, který takřka neměl... to my proti tomu máme ohromnou státní tradici. Oni nic takového. Ta identita tam zůstává. Ta není založená na státu, na tom, že mají vlastní zem. To je úplně jiná idea, která nemá s tou hebrejskou tradicí nic společného.

Je to pochopitelné, ale musíme to konstatovat jako rezignaci na ten historický úděl nebo to dějinné poslání židovstva. My neznáme nic podobného v celých dějinách světa, jako je právě tohleto. Tak nepatrný, okrajový národek, pár tisíc lidí. To byly doby, kdy to byly desítky tisíc lidí, a to bylo celé. A dodnes to existuje. Dodnes se k tomu mohou lidé přihlašovat. Ne tím, že se narodí ze Žida a najednou si uvědomí, že mají babičku Židovku, tak se prohlásí za Žida, nýbrž oni se mohou přihlašovat jako *proselyti*. To vlastně není národ. V pravém slova smyslu to není národ. To je něco jako *amfiktyonie*, něco podobného, jako jsou Švýcaři. Být Švýcar vůbec s sebou nenes, jestli mluvím německy, italsky, francouzsky nebo rétorománsky. Být Švýcar znamená souručenství lidu, které je založeno na něčem úplně jiném než na jazyce a na kultuře, na něčem, co je programově formulováno.

A tohleto doporučuje Emanuel Rádl: změnit pojetí národa, vědět, že národ není nic, co je dáno, nýbrž k čemu je třeba se přihlašovat. Národ funguje, dokud tady jsou lidé, kteří se k tomu přihlašují. A přihlašovat je možno se buď k něčemu, co tu je dáno, a pak to je takový ten šovinismus, takové to spartanství nebo slavističnost, nebo jak se to říká, anebo to je to společné, to je program do budoucnosti. Rádl navrhuje, aby národ byl chápán jako program. Když s ním někdo nesouhlasí, tak se může přihlásit k jinému nebo k žádnému. Ale pak nepatří k tomu národu. Nemůže se do toho narodit.

V tomto smyslu Rádlovo pojetí sice bylo také v minulosti dáváno do jednoho pytle s tím takzvaným čechoslovakismem, což je úplně něco jiného. Doufám, že je vám jasné, že mezi tím je velikánský rozdíl. Také čechoslovakismus byl ideologií falešnou, která měla fungovat jenom jako utilitární záležitost. Bylo

třeba vytlačit Němce do pozice národnostní menšiny. Němců bylo přes tři miliony a bylo jich víc než Slováků. Takže oficiálně byl vyhlášen československý národ, který zároveň hned v ústavě má, že mluví dvojím jazykem, a všechno ostatní jsou menšiny. Tedy především Němci, kterých bylo nejvíc, potom Maďaři a pak i Poláci, Rusíni a tak dále. Čili to bylo utilitární pojetí, kde čechoslovakismus byl ideologií. Naproti tomu to, co doporučoval Rádl, on říká: Jestliže je možné, aby byl československý národ, to jest stát, tak samozřejmě bylo by lépe, kdyby se jmenoval jinak, protože se nemohou cítit v československém státě doma ne-Češi a ne-Slováci. Mělo se to jmenovat třeba Středoevropská unie – on nedává žádný konkrétní návrh, ale měl to být nějaký neutrální název. Ale když už se to jmenuje Československá republika, tak pak československý občan může mluvit nejenom česky a slovensky. Jestliže je možný jeden národ o dvou jazycích, tak proč by nebyl možný národ o třech, čtyřech, pěti nebo více jazycích? Proč to má zůstat jenom u dvou jazyků? To je nedůslednost proti Herderovi. Když už se považuje, že je to dvojitý jazyk, tak jsou to dva národy. Ale jsou-li to dva národy, tak Slováci jsou na třetím místě, na druhém místě jsou Němci. Československá republika by byla vlastně česko-německo-slovenská republika. Ještě jsou vynecháni Maďaři a další.

Tedy jeho koncepce je jiná, to není čechoslovakismus jako ideologie, která zatlačuje Němce, nýbrž to je pojetí českoslovenství jako státního občanství. Už když se to tak blbě jmenuje, tak prosím, ale pak to znamená, že tady musejí být rovnoprávné další jazyky. Slováků bylo méně a slovenský jazyk byl oficiální. Proč by nebyl oficiální také německý jazyk, když jich bylo víc? To je *nonsens*. Řekněme, že třeba Rusínů bylo méně, takže by to nemusel být oficiální jazyk, to už je jiná věc. Ale tady byla jakási výslovně utilitaristická, pragmatická ideologie, která měla ty Němce uměle vytlačit. Tomu pak odpovídal třeba ten výrok prezidenta, že jsou tady jenom na návštěvě, že jsou tady jenom jako pozvaní hosté a nebydlí tu, což je nesmysl. To je jako kdyby dneska Němci říkali, že ti Češi, co jsou v bývalých Sudetech, jsou jenom dočasně pozvaní hosté, ale původně že je to německé území, německá vlast. To je stejný nesmysl. Já bych teď dočetl kousek z *Finkelkrauta*. Tady ještě pořád vykládá *Bendu*, s rozhořčeným úžasem zjišťuje, že vzdělanci jeho doby opouštějí péči o neměnné hodnoty – tam je ta chyba, neměnné hodnoty, to si hned za chvíli ukážeme, to je prostě blbost, univerzalizmus nemusí znamenat neměnné hodnoty – a dávají všichni svůj talent a všechnu svou prestiž do služeb lokálního ducha, zase tady vidíte zase ten posun, to uvidíme za chvíli, lokální duch je něco jiného než specifčnost. To je jako kdybychom řekli, že Shakespeare vybočil z normy a je to jenom takový lokální dramatik. Protože on mluví určitým jazykem, píše určitým způsobem a tak dále, ale neodpovídá té normě, jak se tehdy to dělalo. Ta specifčnost je lokální, zatímco průměrnost je univerzální. Zase vidíte posun. To je naprosto, to je chyba za chybou už v *Bendovi* teda, v *Bendu*.

A že dávají všichni svůj talent a svou prestiž do služeb lokálního ducha, rozdmýchávají výjimečnost, jako kdyby to byla, rozumíte, genialita je příliš taková soukromá. Genialita se prostě nepodporuje. To je dneska vidět, to je přežitek ještě těch minulejších let, když se objeví někdo talentovaný, tak se mu dělají potíže. Protože představte si, že na této fakultě by se tady najednou objevilo řekněme pět, šest geniálních lidí, co by si chudáci ti ostatní počali? No tak musí je trochu krotit, ne? Tak jim hned nahážou nějaké překážky do cesty a tak dále. Vybírat si nejlepší, ne, to je přece výhodná investice každého jednotlivce, když jde studovat. Máme my nějaký zájem, aby tady byli vynikající lidé? To je jejich zájem, nám stačí průměr. To je oficiální vládní politika dnes u nás. My vůbec nemáme žádné způsoby, jak vyhledávat talentované a jak je postrkovat, aby když na těch začátečních, na středních školách, na začátečních ročnících jsou dobří, tak jim umožnit udělat dva roky za jeden, aby šli na univerzitu už třeba v patnácti nebo v šestnácti, což se všude na světě děje. Ne že by to bylo, že by každý tak měl. Ne, to u nás se hned myslí, že když to může jeden, tak můžu já taky, a že jsem blbej, to je jedno.

Že tedy rozdmýchávají výjimečnost, tady vidíte tu pejorativní stránku, to rozdmýchávají výjimečnost. Jako kdyby nebyl žádný rozdíl mezi tím, když je někdo výjimečně geniální a výjimečně blbej. Vždycky je to chyba. Takhle uvažují učitelky v mateřské škole. Ty nadané děti nemají rády, protože se s nimi špatně pracuje. Nejlépe skopat všechny do krychličky stejné a ono se to pak tak nějak líp, ta *industrie*

vychovatelská se tam provozuje.

Rozdmýchávají výjimečnost, to je fantastická formulace. Povzbuzuj svůj národ k omezenosti. Rozumíte? Rozdmýchávají výjimečnost a povzbuzují svůj národ k omezenosti. To je úplně jako kdyby psal o české současnosti. A přesto tam říká výjimečnost, čili výjimečnost je chápána jako omezenost. Zatímco univerzalita je chápána jako to, co má být. Dejte si na tohle pozor, takhle je potřeba analyzovat všechno. Před volbami uslyšíte takové žvásty, že proti tomuhle je to inteligentní, ale my si na to pomalu zvykáme, my ty uši už máme zkroucené natolik, že už nám to jako nepřipadá tak divné. Jako intelektuálové musíme vždy znovu protestovat. Teď už tohle, na tom se to musíme naučit.

Rozdmýchávají výjimečnost, povzbuzuj svůj národ k omezenosti, k sebeu zbožňování a k tomu, aby se stavěl – a teď je přímo citát – proti ostatním ve svém jazyce, ve svém umění, ve své filosofii, ve své civilizaci, ve své kultuře.

A teď tady říká už *Finkelkraut*: „Tato přeměna obecné kultury v mou kulturu je pro *Bendu* znakem moderní doby.“ Já bych vás tady chtěl upozornit na něco, s čím jsem se seznámil dost důkladně kdysi dávno pod vlivem *Patočky*. *Patočka*, když byl v Německu jako čerstvý doktor, tak psal do *České mysl* recenze jednak německých a jednak také francouzských knížek. Podívejte se do těch třicátých let, když *Patočka* byl venku, tam má celou řadu recenzí. Jedna z těch recenzí je věnována malé knížce jednoho ze žáků *von Uexküllovy* školy. Já nevím, jestli jste někdy slyšeli o *von Uexküllovi*, je to předchůdce těch *etologů*, jak se dnes o tom mluví, takových těch *Lorenzů* a podobně, nebo *behavioristů* na druhé straně, ale to není ještě ten *behaviorista*. Já to vždycky chci demonstrovat raději než pojmově, abyste měli tu zkušenost, pokud někdo z vás pěstoval akvariijní rybičky. Je tady někdo, kdo měl doma akvariijní rybičky? Nikdo? Ten úpadek je hrozný. Já vím, že na venkově to není potřeba, tam jsou housata a není potřeba, ale ve městě, jak někdo může vyrůstat bez kanárů, bez koček, bez psů nebo aspoň bez rybiček? Něco živého, nějaký pravý soucnost. My jsme obklopeni nepravými soucnostmi, jsme obklopeni takovými mrtvými předměty, jako je stůl a židle a hodiny a koberec a já nevím co všechno ještě, lustr. To jsou všechno mrtvolky. My se naučíme v tom žít a prostě vůbec nám ten druhý člověk nepřipadne jako živola, my s ním pak počítáme jako s dalším předmětem. To je strašně důležité aspoň kytku doma mít, ale v květináči, ne řezanou, aby tady vznikl vztah takové odpovědnosti za tu růži. Musíte ji zalít, musíte tomu psovi dát nažrat, napít, nemůžete to prostě odložit, až budete mít víc času. Máte tady odpovědnost. A tato odpovědnost, to je především k těm živým bytostem. Odpovědnost za barák v Praze taky nikdo nemá, jak je vidět. Bylo vidět zejména předtím, ale už teď, teprve když je to privatizované, tak se o to trochu starají, ale zas na to nemají peníze a tak dále. Ale to je nadále mrtvola, udržívat, aby krov nepropouštěl vodu a podobně.

No a tenhle vztah k těm živým bytostem, vztah odpovědnosti, ten je velice důležitý. A ty rybičky, abych se k nim vrátil, mají takovou – na tom je to nejkrásnější pozorovat, ono se to samozřejmě dá pozorovat i jinde, ale je to – a teď váhám, jestli o tom vůbec mám mluvit, když nemáte tu zkušenost. Prostě a dobře čas od času musíte třeba, tam máte nějakou nákazu a musíte rybičky odlovit a teď to desinfikovat nějak, nebo máte to zarostlé a chcete jinak postavit ty šutry tam a jinak ty rostliny. Musíte s tím zkrátka něco udělat. Tak přendáte někam rybičky, zařídíte znova akvárium, teď už musíte mít odstátou vodu nebo přilít tam vodu a nechat ji nějaký čas, aby tam nebyla čerstvá s chlorem, to nemají rybičky rády. Začne to trochu pracovat a pak tam ty rybičky jednoho krásného dne, když je to připraveno, tam dáte do toho a ty rybičky tak pomalinku to jakoby očuchávají. Pro ně je to nový svět. To je cizina, že? No a teď, když je vyděsíte tím, že tam třeba zaťukáte na to, tak oni se leknou, ale protože neznají to prostředí – a ty rybičky jsou dost blbé, proto je to lepší než s chytřejšími zvířaty, tam jejich duševní život je opravdu omezený, velmi omezený, není nulový.

Tak jak je vyděsíte, tak oni najednou dělají rychlé pohyby, které by znamenaly v přírodě, že utečou. Jenže tam nemají kam. Akvárium je poměrně malé, takže narážejí na sklo toho akvária, narážejí na rostliny, narážejí na kameny, které tam jsou. Mohou se i zranit.

Necháte je tam čtrnáct dní a zase je vyděsíte tím, že zaťukáte. Oni dělají prudké pohyby, ale už nenarážejí

na sklo, nenarážejí na rostliny a nenarážejí na kameny a nezraní se. Jaký je rozdíl? Tam se nic nezměnilo v tom akváriu. To akvárium je přesně takové, jaké bylo na začátku.

Změnilo se to, že oni si to prostředí osvojili. Toto osvojené prostředí, to je to, co zkoumala von Uexküllova škola. Co to vlastně znamená? A popisovala toto chování. De facto je to něco jako *behaviorismus*, ale speciálně *uexküllovského* ražení.

No a teď tomuhle osvojenému světu říkal – nebyl jiný termín – tak von Uexküll říkal *Umwelt*, což je vlastně svět kolem, okolí, by se řeklo. Okolí světa, okolní svět, to je *Umwelt*.

No a samozřejmě to *Umwelt* má už své nějaké konnotace v němčině a tak nevyhovovalo. A jeho žák Petersen, který právě napsal tu malou knížku a tu recenzoval Patočka, ten žák tam navrhl nový termín pro *Umwelt*. Navrhl tam *Eigenwelt*. To jest tam už to bylo to, co si člověk dělá *zum Eigen sich machen* nebo *ereignen, sich ereignen*. To je jistý pokus vyložit, co to je *Ereignis*.

A jak uvidíte, naši heideggerovci – původně na začátku to byl výmysl Jiřího Němce, ten už je z toho vyřazen, ale naši heideggerovci, naši heideggerianští sektáři, kteří teď budou vydávat také *Sein und Zeit* – Chvatík *et consortes* – tak ti *Ereignis* překládají „uvlast“. To až vyjde *Sein und Zeit*, tak tam uvidíte.

Ale je to jenom proto, že oni zase nečetli Heideggera celého asi. Heidegger vykládá na jiných místech, vykládá, že *Ereignis* původně německy je *Er-äugnis* od *Auge*. Čili to, co se vyjevuje zraku. Čili že to není *eigen* jako vlastní, žádné uvlastnění, nýbrž tam by mělo být uokování nebo uokovnění – to je blbé – no něco takového od oka. Když už, tak je to od toho *Auge*.

To by bylo tedy heideggerovské. Jinak je lepší nevymýšlet blbá slova, zejména když to Heidegger myslel jinak. Naproti tomu – a teď to chci právě zdůraznit – Patočka byl daleko šťastnější. Ten v této své recenzi tam přeložil, tam říká, že toto *Eigenwelt* přeložil jako osvětí.

A nikdo z nás dneska už neví – a dokonce z těch heideggerianů a husserlianů a podobně, zejména husserlianů, většina lidí už to neví – že to zavedl do češtiny Patočka. Osvětí není žádné staré české slovo a zavedl ho Patočka v této své recenzi. A od té doby teď všichni říkají osvětí. To se zaběhalo. Je to šťastně zvolené, protože osvětí znamená osvojený svět. To je nádherné prostě. To je lepší než to německé. A funguje to. Někdy je dobré to takhle počesťit.

Ono už je konec? No jo. Takže ještě tím Finkem se příště budeme chvíli zabývat, protože já tam chci ještě na něco poukázat. Bylo by dobré, kdybyste měli chvíli, tak se podívejte na toho... pokud to máte, nebo asi už to dneska nedostanete koupit, je to drahé jako prase. Já to tady nemám. Šedesát korun, no tak je to vázané, zase tak drahé není. Ono už to také vyšlo před nevím kolika lety, 93. Ono to nevyšlo znovu. Takže anebo si to půjčte někdy, nahlédněte, abyste věděli, o čem bude řeč.